

Derleyen: Dr. Sevinç Yılmaz Yeltekin*

Dünya Kadınlar Günü nedeniyle Ankara Tabip Odası ve Hacettepe Üniversitesi Kadın Sorunları Araştırma ve Uygulama Merkezi'nin (HÜKSAM) birlikte düzenledikleri "Küreselleşme ve Kadın Sempozyumu" 6-7 Mart 2004 tarihlerinde Ankara'da gerçekleştirildi. Etkinliğin açılış konuşmasında **Prof. Dr. Ayşe Akın** şu bilgileri verdi:

"İnsanlık tarihi boyunca kadınlar ve erkekler ne yazık ki dünyayı eşit olarak paylaşmamışlar ve bu eşitsizliğin olumsuz sonuçları yalnızca kadınları değil, tüm toplumu etkilemiştir. Kadınların toplumda eşit haklar elde etmek için başlattıkları mücadele Fransız Devrimi'ne kadar uzanır. Devrimin yerleştiği 'eşitlik, özgürlük, kardeşlik' kavramları kadın hareketlerinin de güç kaynağını oluşturmuştur. Kadın hakları ile ilgili ilk somut adımlar 1948 yılında kabul edilen Birleşmiş Milletler (BM) Evrensel Bildirgesi'nin cinsiyet ayrımı yapmadan kaleme alınmasıyla atılmıştır. BM sisteminin özünü; kadınların haklarını elde etmek için yaptıkları ilk hareketlerden biri, 8 Mart 1908 tarihinde Newyork'ta çalışan bir grup kadın işçinin 'Eşit işe eşit ücret' istemi ile başlattıkları gösteri oluşturmuştur. Bu gösterinin anısına 1910 yılında 8 Mart'ın Dünya Kadınlar Günü olması önerilmiş, 1977 yılında BM tarafından 8 Mart Dünya Kadınlar Günü olarak ilan edilmiştir. İnsan hakları ve

temel özgürlüklere, cinsiyet temelli ayrımcılık da içinde olmak üzere, hiçbir ayrımcılığa yer vermeksizin saygı gösterilmesi, temel hak ve özgürlüklerin korunup güçlendirilmesi için uluslararası işbirliğinin sağlanması ilkeleri, BM sisteminin özünü oluşturmaktadır.

Daha sonraki yıllarda cinsiyete dayalı eşitlik mücadelesi, BM'in uluslararası çeşitli sözleşme ve bildirgeleri ile desteklenmiştir. Dünyada kadın konusundaki yaklaşım değişikliği yine bu çalışmalar sonucu gerçekleşmiş olup, kadın artık destek ve yardımın nesnesi değil, kalkınmanın temel ve eşit öznesi olarak algılanmaktadır. 1970'li yıllarda kadın hakları konusunda uluslararası ortak bir dil geliştirmek amacı ile BM tarafından Dünya Kadın Konferansları düzenlenmeye başlamıştır.

Birinci Dünya Kadın Konferansı 1975 yılında Meksika'da düzenlenmiş ve bu konferans sonrasında 1975-1985 yılları arası 'kadının on yılı' olarak ilan edilmiştir. Eşitlik, kalkınma ve barış hedeflerine ulaşmayı amaçlayan kadının on yılının ana teması istihdam, sağlık ve eğitim olarak belirlenmiştir. Bu dönemde tüm dünyada kadına ilişkin konulara dikkat çekilmiş ve bir çok etkinlik yapılmıştır.

1979 yılında BM, Kadına Karşı Her Türül Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi'ni (CEDAW) kabul etmiştir.

1980 yılında imzaya açılan CEDAW 1981 yılında 20 ülkenin onaylaması ile uluslararası bir sözleşme olarak uygulamaya girmiştir. CEDAW, kadının medeni durumuna bakılmaksızın kadın erkek eşitliğine dayalı olarak, politik, ekonomik, sosyal ve kültürel alanlarda temel hak ve özgürlüklerini engelleyen yasalar ve geleneksel yaklaşımların ortadan kaldırılması çalışmalarını içerir. Kadın erkek eşitliği alanında uluslararası tek yasal bağlayıcı belge olan bu sözleşmeye Mart 2001 tarihine kadar 167 ülke taraf olmuştur.

BM İkinci Dünya Kadın Konferansı Kopenhag'da, on yıllık dönemin ilk yarısını değerlendirmek amacı ile toplanmış ve kadınların durumunu iyileştirmek için alınacak önlemleri belirleyecek eylem planı kabul edilmiştir.

Üçüncü Dünya Kadın Konferansı 1985 yılında Nairobi'de aralarında Türkiye'nin de bulunduğu 157 ülkenin katılımı ile gerçekleşmiştir. Bu konferansta kadınların ekonomik sosyal yaşam programlarının dışında bırakıldıkları ve sonuçta gelişme sürecinin yararlarından daha az pay aldıkları vurgulanmıştır.

Konferans sonunda '2000 li yıllara yaklaşırken kadınların ilerlemesi için Nairobi ileriye dönük temel stratejileri' kabul edilmiştir. Bu stratejiler yasal, sosyal ve siyasal katılımı eşitlik olarak üç temel alanda geliştirilmiş ve kadınların bu alanlara eşit katılımının sağlanması ile topluma daha fazla katkı sağlayacakları kabul edilmiştir.

Dördüncü Dünya Kadın Konferansı 1995 yılında Pekin'de 189 ülke temsilcisinin katılımı ile toplanmıştır. Konferansın sonunda 'Pekin Deklarasyonu' ve 'Eylem Platformu' isimli iki belge kabul edilmiştir. Türkiye her iki belgeyi de hiçbir çekince koymadan kabul etmiştir.

Pekin Deklarasyonunda; son 10 yılda kadınların durumunda bazı ilerlemeler kaydedilmesine karşın kadın-erkek eşitsizliğinin sürdüğü, artan yoksulluğun bu durumu şiddetlendirdiği bildirilmiş, hükümetleri kadının güçlenmesi ve ilerlemesi, kadın-erkek eşitliğinin geliştirilmesi ve toplumsal cinsiyet perspektifinin ana politika ve programlara yerleştirilmesi konusunda yükümlü kılmış ve eylem planının yaşama geçirilmesini öngörülmüştür.

Bu toplantıda kadının güçlendirilmesinde 'toplumsal cinsiyet ve gelişme yaklaşımı' benimsenmiştir. Toplumsal cinsiyet kavramı, 'sosyal yönden kadın ve erkeğe değişik kültürlerde verilen roller' olarak tanımlanmaktadır. Diğer bir deyişle kadın ve erkek olarak toplumun bizi nasıl gördüğü,

nasıl düşünüp davranmamızı beklediği ile ilgili bir kavramdır. Tarih içinde bu roller kadın ve erkeğin yaşamlarını biçimlendirirken hemen tüm kültürlerde kadının aleyhine bir eşitsizliği de birlikte getirmiştir.

Eylem Planı'nda ise kadının güçlendirilmesine yönelik hedefler tanımlanmış ve kadının tüm toplumsal alanlara eşit katılımındaki engellerin ortadan kaldırılması için onun ekonomik, sosyal, kültürel ve siyasal karar alma mekanizmalarında yer alması öngörülmüştür.

Aşağıdaki başlıkları verilen stratejik hedefler ve bu hedeflere ulaşmak için yapılacak eylemler konferansa katılacak tüm ülkeler tarafından imza edilerek kabul edilmiştir:

1. Kadın ve yoksulluk,
2. Kadınların eğitimi ve öğretimi,
3. Kadın ve sağlık,
4. Kadına yönelik şiddet,
5. Kadın ve silahlı çatışma,
6. Kadın ve ekonomi,
7. Karar alma sürecinde kadın,
8. Kadının insan hakkı,
9. Kadın ve medya,
10. Kadın ve çevre,
11. Kız çocuklar

Kahire'de 1994'te toplanan Uluslararası Nüfus ve Kalkınma Konferansı'nda; kalkınmanın temel ve vazgeçilmez bir insan hakkı olduğu, nüfus politikalarının temelinde bireylerin yaşam kalitelerini yükseltme hedefinin yer alması gerektiği, insanlığın bugününün ve gelecekteki refahının güvence altına alınması, yoksulluğun yok edilmesi, eğitim hakkından herkesin yararlanması gibi ilkelerin yanında, cinsiyetler arası eşitliğin ve hakkaniyetin sağlanması, kadınların güçlendirilmesi, kadınlara yönelik şiddetin yok edilmesi ve kadınların kendi doğurganlıklarını kontrol edebilmeleri gibi kadınlara yönelik ilkeler de vurgulanmıştır.

Kadın Sağlığını özel kılan onun üreme işlevleri ile sosyal ve biyolojik özellikleridir. Üremeye ilişkin hastalıklar iki cinsiyet arasında oldukça eşitsiz dağılmaktadır. Alınan kararlar:

1. CEDAW'la ilgili temel çekincelerin kaldırılması
2. Zorunlu eğitimin 8 yıla çıkarılması.
3. 2000 yılına kadar kadının okur yazarlık oranının yüzde yüze çıkarılması.
4. Anne ve çocuk ölüm oranlarının %50 azaltılması."

Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi'nden **Prof. Dr. Serpil Sancar Üşür** "küreselleşme, militarizm, maskülarizimin kadını olumsuz etkilediğine" dikkat çekti.

Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi, Çalışma Ekonomisi'nden **Doç. Dr. Gülay Tokgöz** tarafından kadınların part time, evde parça başı iş yaparak, ücretsiz tarım işçiliği, pazarlama gibi işlerde düşük ücretle sosyal haklardan mahrum çalışmasının yani enformal istihdamın getirdiği olumsuzluğun altı çizilmiştir. "Küreselleşme ile cinsiyete dayalı meslekler arası yatay ayrışma azalmış fakat dikey ayrışma artmıştır. Sendikaların etkisizleştirilmesi çalışma koşullarını kötüleştirmiştir ve ekonomik krizlerde işten ilk çıkarılanlar kadınlar olmaktadır. Küreselleşme ile kadınların iş gücüne katılımını geliştirmekte olan ülkelerde %60 iken gelişmiş ülkelerde %70 çıkarmıştır.

Ekonomik kriz nedeniyle sermaye ülkeyi terk edince işsizlik, fakirlik, yoksulluk nedeniyle kız çocukları fuhuş sektörüne sürüklenmiştir. 1. Tayland örneğinde olduğu gibi ve Uluslararası emek göçünde, seks işçiliği büyük bir yer kaplamaktadır. 2. Yoksulluk artınca kadın piyasadan aldığını evde yapıyor, ekmek gibi.

Bu da görünmeyen kadın emeğinin ev işleri, çocuk bakımı, hasta bakımı gibi toplumsal cinsiyet açısından önemini göstermektedir. Kadının aile içindeki yükünün azaltılması ve küreselleşmenin negatif yükünden korunmak için neler yapılabilir, bu konu üzerinde yoğunlaşmak gerekmektedir. Alt ekonomik kesimde kız çocuklarının eğitimine önem verilmemesi, kırsal kesimlerde aile içinde çalıştırılmaları (aile kız çocuğunun emeğinden yararlanmak istiyor), erken evlendirilmeleri ve enformal sektörün çalışanları koruyucu olmamasından dolayı kadınlar oldukça sıkıntı çekmektedirler. Eğitimli kadınların ise üst düzey idareci olarak çalışmaları çok azdır, orta kademenin üstüne geçememektedirler. Yasal düzenlemeler yapılarak ev içi işler de dikkate alınmalı, sigorta kapsamına girmelidir."

Öğleden sonraki ilk sunumunda **Av. Canan Arın** "Türk Ceza Kanunu'nda Kadın" konusunu anlatmıştır: "Kadına yönelik şiddetin ülke maliyeti çıkarıldığında sağlık, ceza mahkemesi, işgücü kaybı açısından çok büyük oranlar taşıdığı görülmektedir. Bunu önlemek içinde

dünyanın her yerinde uluslararası kuruluşlar çalışmalar yapmaktadırlar ve 25 Kasım Dünya Kadına Yönelik Şiddeti Önleme Günü olarak kabul edilmiştir. Yapılan araştırmalar göstermiştir ki; şiddete uğrayan kadınların %62'si saldırganı tanıyor, %10 kadını eski eşi öldürüyor, %74 kadın ilişkiyi terk ettiğinde saldırıya uğruyor. Her dört kadından biri aile içi şiddete maruz kalıyor.

Kadınların Türkiye'deki sorunu türban değildir hala namus cinayetleri işlenmektedir. Polis şiddete uğrayan kadına yardım etmemektedir. Anayasanın 10. maddesi kadın ve erkek eşittir ama kadın ve erkek eşitsizliği önlenmiyor, şiddetin kaynağında eşitsizlik yatıyor.

Fiziksel şiddet, sözel şiddet, ekonomik şiddet ve ensest gibi başlıklar altında topladığımızda çok geniş bir şiddet yelpazesi karşımıza çıkmaktadır. Normalde 7500 kişilik nüfusa bir sığınak önerilmekle birlikte, ülkemizde Çocuk Esirgeme Kurumu'na bağlı olarak çalışan 7 sığınak bulunmaktadır. (Sekiz milyonluk İsveç'te 120 sığınak vardır.) Bizdekiler sayıca yetersiz ve bunların şartları da oldukça kötüdür. (oysa sığınakların, seks işçileri için, genç kızlar için ve kadınlar için olmak üzere, ayrı ayrı ihtisaslaşmış olması gerekir.)

Bütün tek tanrılı dinler kadın cinselliğini sınırları altına almıştır. Kadın bir maldır. Kadın bakir olmalıdır. Kadın içinde doğduğu ailenin namusunu temsil etmektedir. Öyle ki yenilen ordunun kadınlarına tecavüz edilerek erkekleri aşağılanmak istenir. Tecavüzcü ile kadın evlendiğinde suç ortadan kalkmaktadır.

Evlilik sözleşmesi, kocanın cinsel gereksinimlerinin karşılanması anlamına gelmektedir ve ne zaman canın isterse tecavüz edebilirsin demektir. Hukuk sistemi bu tecavüz değildir diyordu ancak şimdi değişti. İmam nikahı ile küçük yaşta çocukların evlendirilmesi, fuhuş için satılması anlamına gelmektedir.

TCK 51/2.2'de yer alan töre cinayetlerinde ceza indirimi sonucu 18 yaşından küçük çocuklar; 2 yılda cinayet işlemek gururuyla hapishaneden çıkıyordu.

Ensest ülkemizde oldukça yaygın olmakla birlikte, oranı hala bilmemekteyiz. Ülkemizde hala rıza yaşının tartışıldığı ensest olguları olduğunu düşünürsek, eksikliklerimizi de görebiliriz."

Sempozyumun ikinci günü **Dr. Fusun Sayek'in** başkanlığındaki panelde **Prof. Dr. Ayşe Akın**, toplumsal cinsiyet ve sağlık başlığı altında toplumsal cinsiyet ayırımından söz etmişti: "Kadının statüsünü yükseltmiyorsanız, toplumsal cinsiyet ayırımını kaldıramıyorsanız, hiçbir şey yapmıyorsunuz demektir, 1. Eşitlik, 2. Hakkaniyet (kimin neye ihtiyacı varsa, verilmelidir) ama olumlu ayırımcılık yapılabilir. Kız çocuk okula yazdırılmazsa, erkek çocuğun da kaydı yapılmamalıdır. Dünyada 3. 1 milyar yoksulun %70'i kadındır, okur yazar olmayanların 2/3'ü kadındır. Kadın doğurganlığın bütün yükünü yükleniyorsa, erkekde diğer konularda destek olarak dengelemez ve bunun da öğretilmesi gerekmektedir. Kadınlar üç G ile anlatılmaktadır: G=Geri, G=Güçsüz, G=Gebe.

Atatürk 'Bu karar, Türk kadınına sosyal ve siyasi hayatta bütün milletlerin üstünde yer vermiştir. Çarşaf içinde, peçe altında ve kafes arkasındaki Türk kadını artık tarihlerde aramak lazım gelecektir. ve dünya üzerinde gördüğümüz her şey kadının eseri' demişti."

Kadın ruh sağlığı konusunda; **Dr. Özge Yenier Duman**; "hekim sormadıkça kadınlar şiddete maruz kaldıklarını söylemiyor" saptamasını yaparak, somatizasyonun öfkenin izdüşümü olduğunu" söyleyerek "ağır iş yükü baskısının, sosyal güvence yokluğunun, çocuk sorumluluğunun, tek ebeveyn olmanın ve düşük gelir düzeyinin yarattığı sorunlara" değinmiştir.

Kadın ve beslenme konusunda **Dr. Dilek Aslan**; "şişmanlık ve zayıflık gibi sorunlarda beslenme alışkanlığının değişmesinin, ayak üstü beslenme tarzının yaygınlaşmasının ev dışı yaşamın artmasından kaynaklandığını" söylemiştir.

İşçi sağlığı ve kadın konusunda **Dr. Vahide Bilir**, "tarımda ucuz kadın emeğinden fazla yararlanılmakta olduğundan fordist (bant tipi) üretimlerden, kadın işçilerin özel günlerinde altlarına büyük hasta pedleri serilerek çalışmaların aksamasının önüne geçildiğinden, ücretsiz aile işçiliğinden, maliyetleri artırdığı için sendikasızlaşmanın önünün açıldığından" söz etmiştir.

Seks işçiliği ve sağlık konusunu **Dr. Tuğrul Erbaydar** sunmuştur. "HIV 'in sınırları aşan salgınlar, pandemiler oluşturduğunu, toplumda HIV'in yayılmasının sorumlusunun seks işçileri olduğunu" vurgulamıştır.

Aynı gün öğleden sonraki **Dr. Handan Kurtbaş**'ın başkanlığını yaptığı serbest bildirimler bölümünde, **Nergiz Arıkan** sunumunda bazı mesleklerin kadın mesleği olduğundan söz ederek, "para ve prestij çoksa doğal olarak erkek mesleğidir" demiştir. **İnci User** şifacıardan, toplum içinde önem kazanıp önemli yerlere gelen erkek mesleği hekimlikten söz ederken, "global köyün şifacıları tedavi odaklı erkek hekimler, koruyucu tıp anlayışı ise kadına uygun görülmüştür" demiştir.

HÜKSAM tarafından yapılan bir araştırmanın sonuçları, üniversite son sınıf öğrencilerinin kadına yönelik tutumlarını göstermesi açısından anlamlıdır:

1. Kadın kocasından izin almadan çalışmamalıdır: % 23
2. Kadının temel görevi anneliktir: % 45
3. Kadınlar tek başına sokağa çıkmamalıdır: % 15.3
4. Kadınların evlenme teklifi yapmaları doğru değildir: % 24,
5. Erkek evin reisidir: % 17
6. Erkek çocuk kesinlikle olmalıdır: % 85.

Kongrelerden

IX. Halk Sağlığı Kongresi: "Halk Sağlığının Son 40 Yılı ve Geleceği" 3-6 Kasım 2004, Ankara

İnsanlık tarihi hastalıklarla mücadele edilerek kazanılan başarılarla doludur. Yeni nesillere daha iyi sağlık koşulları sunarken geçmişte yapılan çalışmalardan çıkarılan dersler yol gösterici olmaktadır. Geçmişten bugüne hastalıklarla ilgili değişimler görülmüş ve yaklaşımlar 21. yüzyılın ihtiyaçlarına paralel olarak zaman zaman yeniden şekillendirilmiştir. Ülkemizde 21. Yüzyılın başlangıcında yapılacak bir halk sağlığı kongresinde geçmişte yapılanlardan çıkarılacak sonuçlar gelecekte yapılacak çalışma, araştırma ve hizmetlere yansıtacaktır.

IX. Halk Sağlığı Kongresi 3-6 Kasım 2004 tarihinde " Türkiye'de Halk Sağlığının Kırk Yılı" başlığıyla, HASUDER ve Anabilim Dalımızın işbirliğiyle Ankara'da Hacettepe Üniversitesi Merkez Kampüsü Kongre Merkezi'nde düzenlenecektir. Kongre düzenleme tarihinin Üniversitemizde Halk Sağlığı Anabilim Dal'ının kuruluşunun kırkıncı yılına rastlaması bizim için çok büyük anlam taşımaktadır. Bu nedenle Kongre yeri olarak Ankara'nın seçilmesi ve Hocamız Prof. Dr. Nusret Fişek'i anma günüyle birleştirilmesine özellikle önem vermekteyiz.

IX. Halk Sağlığı Kongremizde hep birlikte bu bakış açısıyla, geçmişte Halk Sağlığı alanında yaşamış olduğumuz deneyimlerimizi bugün ve gelecekte yararlanabileceğimiz ortamlarda paylaşmayı ümit ediyoruz.

Bu kapsamda, kongre sürecinde "Türkiye'de halk sağlığı yaklaşımıyla gerçekleştirilenler", "son yüzyılda yaşanan gelişmeler", "bölgemizde ve dünyada yaşanmış olan değişimlere ülkemizin uyum çalışmaları", "olağanüstü koşullarda (deprem, savaş, biyolojik-kimyasal terör gibi) halk sağlığı yaklaşımları", "21. yüzyılda öne çıkan sağlık sorunları ve çözüm tartışmaları (diabet, kronik kalp ve akciğer hastalıkları, gibi)", "bağışıklamada, beslenmede gelinen nokta ve yeni açılımlar", gibi konular programda yer almaktadır.

Daha detaylı bilgi www.halksagligi.org internet adresinden alınabilir. Halk sağlığına emek veren tüm sağlık çalışanlarını kongremizde görmek bizleri mutlu edecektir.

Saygılarımızla,

Doç. Dr. Levent AKIN-Kongre Genel Sekreteri